

Sotsiaalministeeriumi sisend Kliimaministeeriumile Euroopa taskukohaste eluasemete kava avaliku konsultatsiooni kohta

Taskukohane eluase kui sotsiaalse toimetuleku eeltingimus

Taskukohaste eluasemete parem kättesaadavus on sotsiaalpoliitika seisukohalt oluline. Paljud inimesed, kes vajavad eluruumi tagamise teenust kohaliku omavalitsuse kaudu, satuvad sellesse vajadusse just seetõttu, et neil ei ole võimalik turutingimustel eluaset üürida või omandada. Seega toetab taskukohase eluasemepoliitika tugevdamine ka sõltumatumat toimetulekut ning vähendab sotsiaalabist sõltuvust.

Statistikaameti andmetel oli 2024. aastal makseraskustes leibkondade osatähtsus Eestis 6,6%, lastega leibkondadel aga juba 9,1%. Neist 14% teatasid raskustest üürimaksete tasumisel ning üle 77% raskustest kommunaalkulude või teenustasude katmisel. See kinnitab, et turul puudub piisav valik eluasemeid, mis oleks madalama sissetulekuga inimeste jaoks taskukohased.

Sotsiaaleluruumide süsteem 2024. aastal

Eluruumi tagamise teenust kasutas 2024. aasta lõpus Eestis:

- 14 128 inimest, sealhulgas
 - 3784 pensioniealist,
 - 2134 puudest või east tingitud erivajadusega inimest,
 - 1399 lastega peret,
 - 5621 üheliikmelist leibkonda.

Kohalike omavalitsuste omandis oli kokku 6666 eluruumi, millest oli aasta lõpuks hõivatud 5969. Eluasemevajaduse taotlusi oli 681, puudutades kokku 1234 inimest. Umbes 700 eluruumi oli küll kasutusest väljas, kuid sageli mitte sobilik (nt vajavad remonti või ei ole piirkondlikult nõudlusega vastavuses).

Lisaks:

- Eluruumidest vaid 530 olid kohandatud erivajadustega inimeste jaoks, samas kui teenust said üle 2100 erivajadusega inimese.
- Teenuse kaudu toetati ka eluaseme leidmist eraelamispinnal – seal elas 1675 peret.
- Aasta jooksul tuli süsteemi 1345 uut inimest ja lahkus 2012, kellest osa lahkus iseseisvalt turutingimustele (nt eraelamispinnale, 597 inimest), kuid suur osa ka surma (275) või muu põhjuse tõttu.

Teenuse rahastamine

2024. aastal oli eluruumi tagamise teenuse kogueelarve Eestis:

- 18,2 miljonit eurot, millest
 - üle 18 miljoni tuli kohalike omavalitsuste eelarvetest,
 - riiklik panus oli vaid 81 000 eurot,
 - muu rahastuse osa (nt era- või sihtotstarbeline tugi) oli väga väike.

Suur osa vahendeid (üle 12 miljoni euro) kulus eluaseme kasutamiseks eraelamispindadel, mis kinnitab, et kohalikel omavalitsustel ei ole piisavalt sobilikke eluruumi oma kinnisvaraportfellis ning nad peavad toetama peresid turult eluaseme leidmisel.

Järgnevalt toome välja Sotsiaalministeeriumi sisendi konsultatsiooni küsimuste nr 1 ja 4 kohta.

Küsimus nr 1 (*Kas Teie arvates on ELis vaja taskukohase eluaseme ühtset määratlust?*):

Leiame, et ELis on vaja taskukohase eluaseme ühtset määratlust teataval määral, eelkõige seoses avaliku sektori toetusega.

Täpsustus: Ühtlustamine tagab ELi toetuste läbipaistvuse ja suunamise abivajajatele, jättes ruumi riiklikele eripäradele ja säilitades paindlikkuse.

Küsimus nr 4 (*Millised on parimad viisid sotsiaaleluruumide* kättesaadavuse suurendamiseks?*):

- 1) Arendada edasi partnerlusi erasektoriga, eelkõige kasumit mittetaotlevate ja piiratud kasumit taotlevate organisatsioonidega
- 2) Suurendada avaliku sektori toetust sotsiaaleluruumide arendamiseks.
- 3) Planeerida sotsiaaleluruumide ehitamist lähtuvalt tegelikest ja prognoositavatest vajadustest.

Täpsustus: Avalik tugi tagab kättesaadavuse ja vähendab KOV koormust; vajaduspõhine planeerimine ennetab puudujääke ja tagab sobivuse; partnerlus laiendab pakkumist

Kokkuvõttes toetame taskukohaste eluasemete temaatika tugevamat käsitlemist EL tasandil ning loodame, et see aitab liikmesriikidel pakkuda inimväärset ja taskukohast eluaset neile, kes seda vajavad – vähendades samas vajadust pikaajalise sotsiaalabi järele.